

източната и на западната фасада. Тук, в „Св. Спас“, старият, зает от гражданската жилищна архитектура четирискатен покрив е напълно заменен с покрив, който отговаря на новите форми на монументалната архитектура. Тоя фестониран покрив, както и фестонираните покриви на куполите в манастира „Св. Троица“ и в Преображенския манастир, Никола Фичев е заел от старите търновски църкви. Той се е вглеждал в нашето архитектурно наследство. Той го е проучвал. Неговият барок е оригинален.

Така фестониран е и покривът на страничните фасади на църквата „Св. Троица“ в Свищов, която той завършва в 1867 г., по времето, когато е градил Беленския мост. Тая църква е построена на висок площад в града и тя издига своя покрив, своите куполи и построената по-късно от неговия ученик Уста Генчо Кънев камбинария високо над покривите на околните къщи (табл. XVIII, 1). Тя се вижда отдалеч — от Дунава, от хълма и от много точки в града и вън от града. Тя говори на своя архитектурен език за пълното национално осъзнаване на българския народ и за смелостта, която той добива вече, за да се бори за свободата си. Тя е една голяма църква в града. Да я издигне на височина е била основната задача, която майсторът си е поставил. Като „Св. Кирил и Методий“ в Търново той сбира пространството между иконостаса и галерията и го извишава нагоре (обр. 33—36). Той оставя само четири свободни колони в това пространство и ги свързва с четири полукръгли арки. Над тия арки той издига висок и светъл купол. Колоните са високи 9,50 м. Три други купола от изток, север и юг придружават средния купол. Втората му задача е била да я направи хубава, да я украси. И той украсява фасадите ѝ с тънки колонки, които носят горе арки (т. бл. XXI). Той ги украсява и с барокови елипсовидни прозорци, които поставя в два реда. На горния ред той поставя и легнали елипсовидни прозорци. Той украсява и покрива на църквата с четирите високи купола. Той го фестонира и го више като змия и по страничните и тесните фасади (табл. XIX, 2). Тук той си поставя за пръв път и проблема за осветлението. Църквата има три реда прозорци. И през тях, и през куполите той вкарва в нея обилни снопове светлина. Той унищожава средновековната мистика на светлината на свещите и на кандилата. Светлината на действителния свят нахлува в нея (табл. XVIII, 2). Тя става част от тоя свят. Но тя е част от него и поради това, че с украсата на фасадите си се отправя

към него. Тя краси не само себе си, но краси и града. Ние не можем да кажем, че Никола Фичев е разрешил сполучливо всички проблеми, които си е поставил тук. Пространството вътре не е добре организирано. Куполите не са добре поставени. Но не е добре организирана и външната украса, която той разделя на части и не достатъчно добре обединява, особено в страничните фасади. Той е изградил вътре великолепно балдахинови сводове, чиито повърхности е огънал с голямо майсторство (табл. XVIII, 2). Страничните от тях имат петите си на различна височина и той вая техните сложни повърхности като скулптор. Това е една симфония от сводове. С любов са работени и всички детайли в строежа — корнизите, капителите на колонките на страничните врати (табл. XXIII, 1 и 2), ключовите камъни на прозорците, конзолите и пр. С любов са проектирани понижените елиптически арки, които падат на тия конзоли или на тънки колонки. Те имат ребра като готическите арки. Покривите на куполите и техните върхове тук са заети от куполите на турските джамии, но това са единствените турски елементи в постройката. По капителите на предверието е скулптирал орли (табл. XIX, 2), над страничните врати, сега запушени, между притвора и църквата е скулптирал великолепно букети от ружи (табл. XIX, 1). Така той е съчетал пак скулптурата с архитектурата. Важно е обаче, че тоя значителен опит да се изгради една голяма и висока представителна сграда е сполучен в общи линии. Архитектът е сполучил да осъществи основната цел, която си е поставил. Бодрост и жизненост се излъчва от архитектурата на църквата. Трептящият ритъм на тънките и прави колонки по фасадите, на виещите се корнизи и на змиевидната линия на покрива дава музикално впечатление от сградата.

Последната негова църква, която ни е известна, е „Св. Константин и Елена“ в Търново (обр. 37—42). Тя е градена в 1872/73 г. Тя е вече истинска централна постройка. През време на земетресението и нейният купол е паднал. Ние я виждаме обаче цяла в един, макар и не особено сполучлив акварел на Й. Обербауер (табл. XXXII). Нейната западна входна фасада е великолепна (табл. XXXIV). С голямо майсторство Никола Фичев издига над откритото преддверие и два пояса от четвъртити призми върху него леката осмостранна камбанария, която по форма е едно от най-хубавите му открития. Такива камбанарии имат католишките църкви в Седмоградско. Той прави подобни камбана-